

อาเซียนศึกษา

ตรงตามจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชา และคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556

2000-1504

พีชาติ แก้วพวง

อาเซียนศึกษา

หมวดวิชาทักษะชีวิต

กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556

พิชาติ แก้วพวง

บรรณาธิการ : นงนุช เหมนิธิ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

พิชาติ แก้วพวง.

อาเซียนศึกษา. --กรุงเทพฯ : แม็คเอดูเคชั่น, 2556.

220 หน้า.

1. สมาคมอาเซียน. I. ชื่อเรื่อง.

341.2473

ISBN 978-616-274-311-5

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย

 IMACEDUCATION

ผู้เขียน : พิชาติ แก้วพวง

การสั่งซื้อ : ส่งธนาคัติสั่งจ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว ในนาม บริษัท แม็คเอดูเคชั่น จำกัด
เลขที่ 9/99 อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว 38 ถนนลาดพร้าว แขวงจันทระเกษม
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

☎ : 0-2938-2022-7 FAX : 0-2938-2028

www.MACeducation.com

ราคาจำหน่าย : 150 บาท

สงวนลิขสิทธิ์ : กันยายน 2556

พิมพ์ที่ : บริษัท ซี.วี.แอล.การพิมพ์ จำกัด

(สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ห้ามลอกเลียน ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร)

คำนำ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) และแผนปฏิบัติการการเตรียมความพร้อมพลเมืองเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ทั้งนี้หลักสูตรดังกล่าวมุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับฝีมือให้มีสมรรถนะ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพอิสระ เป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ หรือประกอบอาชีพอื่นๆ ได้ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการทั้งในประเทศและในภูมิภาคอาเซียน

บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด ผู้ผลิตและจำหน่ายหนังสือเรียน สื่อการเรียนรู้ และวารสารทางการศึกษา ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา ตระหนักถึงภารกิจสำคัญในการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาระดับอาชีวศึกษาให้บรรลุผลสมดังเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการ และผู้สอนทั้งในระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ในแต่ละสาขาวิชาเพื่อจัดทำสื่อการเรียนรู้ อันประกอบด้วย

1. หนังสือเรียนที่จัดทำให้ตรงกับจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป และด้านสมรรถนะวิชาชีพ

2. แผนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนผ่านกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สอนนำไปปรับให้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนและจุดเน้นของสถานศึกษา

3. คู่มือครูสำหรับผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และการฝึกประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร

จุดเด่นของหนังสือเรียนชุดใหม่นี้มีดังนี้

1. นำเสนอในรูปแบบหน่วยการเรียนรู้ ที่มีเนื้อหาง่ายต่อการเรียนรู้ แต่ยังคงไว้ซึ่งความเข้มข้นและทันสมัย ทั้งนี้เนื้อหาในหนังสือเรียนมุ่งเน้นให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ หลักการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) และการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

2. แทรกกิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจ กิจกรรมการฝึกกระบวนการคิด (Thinking Skills) และกิจกรรมเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนให้แก่ผู้เรียน

3. พัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะวิชาชีพผ่านกระบวนการปฏิบัติงานโดยใช้ใบช่วยสอนเป็นสื่อสำหรับการฝึกกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น การเรียนรู้จากโครงงาน (Project-Based

Learning) การพัฒนาเทคโนโลยีให้เป็นเทคโนโลยีสะอาด (Green Technology) และการสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นต้น

4. มีแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยจัดทำแบบทดสอบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ ทำายหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วย

5. สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นความรู้ โดยจัดทำเนื้อหาเพิ่มเติมนอกเหนือจากหนังสือเรียนในรูปแบบของ MAC e-knowledge และ QR Code ที่ผู้สอนและผู้เรียนที่มีความสนใจจะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม สามารถหาข้อมูลได้ที่ www.MACeducation.com/e-knowledge หรือเชื่อมต่อกับ Website ของบริษัท คือ www.MACeducation.com ซึ่งมีฐานข้อมูลที่สามารถ Download มาศึกษาได้

บริษัท แม็คเอดูเคชั่น จำกัด ขอกราบขอบพระคุณสถานศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ที่สนใจทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจในสื่อการเรียนรู้ของบริษัท บริษัทหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสื่อการเรียนรู้ชุดนี้จะมีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับสากลต่อไป

บริษัท แม็คเอดูเคชั่น จำกัด

คำชี้แจงการใช้ MAC e-knowledge

เมื่อท่านเห็นสัญลักษณ์ ปรากฏอยู่ในหนังสือที่**ท้ายข้อความใด**แสดงว่าเมื่อท่านอ่านเนื้อหาถึงตอนนั้นแล้ว ท่านสามารถหาความรู้เพิ่มเติมได้โดยการเชื่อมต่อกับ Website ของบริษัท แม็คเอดูเคชั่น จำกัด คือ www.MACeducation.com

วิธีเข้าสู่หน้าเว็บเพจ (Web Page) ความรู้เพิ่มเติม MAC e-knowledge เลือกได้ 3 วิธี ดังนี้ :-

วิธีที่ 1 ผ่าน Website ของบริษัท แม็คเอดูเคชั่น จำกัด ขั้นตอนมีดังนี้ :-

1. เข้าสู่ Website ของบริษัท แม็คเอดูเคชั่น จำกัด www.MACeducation.com
2. ที่หน้า Homepage ให้คลิกที่สัญลักษณ์ เพื่อเข้าสู่ MAC e-knowledge
3. คลิกเพื่อเลือกระดับชั้น และหมวดวิชา. รายชื่อจะปรากฏพร้อมรหัสประจำหนังสือ 10 หลัก.
4. คลิกเพื่อเลือกรายชื่อหนังสือที่ต้องการเพื่อเข้าสู่เว็บเพจของหนังสือเล่มนั้น. ชื่อและรหัสของหนังสือเล่มนั้นคือ

อาเขียนศึกษา 3305718100

5. คลิกเพื่อเลือกชื่อไฟล์.htm เนื้อหาเพิ่มเติมที่ต้องการ เนื้อหาเพิ่มเติมของหัวข้อนั้นๆ ก็จะปรากฏขึ้นบนจอ.
6. ในการเปิดดูข้อมูลเรื่องต่อไป ในหนังสือเล่มนี้ ท่านเพียงแต่พิมพ์เปลี่ยนตัวเลขต่อท้ายตามที่ปรากฏอยู่ใต้สัญลักษณ์

จาก 01 เป็น 02, 03, 04, ... แล้วกดปุ่ม Enter เพื่อเข้าสู่เนื้อหาเพิ่มเติมของเนื้อหาอื่นๆ ต่อไป.

วิธีที่ 2 โดยการพิมพ์ URL (ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลบน Web) ประจำเล่มของหนังสือ ขั้นตอนมีดังนี้ :-

1. พิมพ์ URL ประจำเล่มของหนังสือเล่มนี้คือ

www.MACeducation.com/e-knowledge/3305718100/

รหัสประจำหนังสือ 10 หลัก

2. พิมพ์ชื่อไฟล์.htm ชื่อไฟล์คือตัวเลขที่ปรากฏอยู่ใต้สัญลักษณ์ ต่อท้าย ในช่อง Address ตามตัวอย่างข้างล่างนี้

Address www.MACeducation.com/e-knowledge/3305718100/01.htm

3. ตรวจสอบความถูกต้อง เสร็จแล้วกดปุ่ม Enter เนื้อหาเพิ่มเติมของหัวข้อนั้นๆ ก็จะปรากฏขึ้นบนจอ.
4. ในการเปิดดูข้อมูลเรื่องต่อไป ในหนังสือเล่มนี้ ท่านเพียงแต่พิมพ์เปลี่ยนตัวเลขต่อท้ายตามที่ปรากฏอยู่ใต้สัญลักษณ์

จาก 01 เป็น 02, 03, 04, ... แล้วกดปุ่ม Enter เพื่อเข้าสู่เนื้อหาเพิ่มเติมของเนื้อหาอื่นๆ ต่อไป

วิธีที่ 3 โดยผ่านบาร์โค้ด 2 มิติที่เรียกว่า QR Code ขั้นตอนมีดังนี้ :-

1. เปิดการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์
2. เปิดโปรแกรมที่ใช้สแกน QR Code บนโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์
3. สแกน QR Code ผ่านกล้องถ่ายรูปในโทรศัพท์มือถือหรือกล้องถ่ายรูปของคอมพิวเตอร์ จากนั้นโปรแกรมจะแสดง URL ของ MAC e-knowledge ของหนังสือเล่มนั้นๆ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมทาง www.MACeducation.com)

บริษัท แม็คเอดูเคชั่น จำกัด

รหัส 2000-1504
วิชาอาเซียนศึกษา
ทฤษฎี 1 ชั่วโมง ปฏิบัติ - ชั่วโมง 1 หน่วยกิต

จุดประสงค์รายวิชา

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน
2. เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในฐานะประชากรอาเซียน
3. เพื่อให้ตระหนักในความเป็นประชาคมอาเซียนเพื่อการดำรงตนและการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ

สมรรถนะรายวิชา

1. แสดงความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน
2. ดำรงตนเป็นประชาคมอาเซียนที่ดี

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการพัฒนาการของประชาคมอาเซียน ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในประชาคมอาเซียนกับภูมิภาคอื่นในโลก

ตารางวิเคราะห์สมรรถนะประจำหน่วย

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	สมรรถนะประจำหน่วย
1	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียน	- แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของอาเซียน
2	สิ่งแวดล้อมในอาเซียน	- แสดงความรู้และใช้วิธีการทางภูมิศาสตร์เพื่อการศึกษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมในอาเซียน
3	การเมืองการปกครองในอาเซียน	- แสดงความรู้และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของอาเซียนท่ามกลางความหลากหลายทางการเมืองการปกครอง
4	เศรษฐกิจอาเซียน	- แสดงความรู้และวิเคราะห์บทบาทและความสำคัญของความร่วมมือทางเศรษฐกิจในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
5	สังคมและวัฒนธรรมอาเซียน	- แสดงความรู้และใช้วิธีการสืบสอบหาความรู้เพื่อศึกษาและพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน
6	การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเทคโนโลยีสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์อาเซียน	- แสดงความรู้และใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นเกี่ยวกับความร่วมมือของอาเซียนด้านการศึกษา ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์อาเซียน
7	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอาเซียน	- แสดงความรู้และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบสอบหาความรู้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอาเซียน
8	การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน	- แสดงความรู้และปฏิบัติตนพร้อมรับการเป็นประชากรของประชาคมอาเซียน

สารบัญ

หน้า

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียน 1

1. พัฒนาการของการรวมกลุ่มของอาเซียน	2
2. จุดหมายและความมุ่งประสงค์ของอาเซียน	9
3. หลักการพื้นฐานของอาเซียน	11
4. ประเทศสมาชิกอาเซียน	13
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	25

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สิ่งแวดล้อมในอาเซียน 30

1. ลักษณะสำคัญของสิ่งแวดล้อมในอาเซียน	31
2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อความเจริญและวิถีชีวิตของชาวอาเซียน	43
3. ความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมของอาเซียน	49
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	54

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเมืองการปกครองในอาเซียน 59

1. รูปแบบการเมืองการปกครองของประเทศสมาชิกอาเซียน	60
2. ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนกับการสร้างความเสมอภาคและยุติธรรม	63
3. ปัญหาด้านการเมืองและความมั่นคงที่มีผลต่อสันติภาพในอาเซียน	70
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	79

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เศรษฐกิจอาเซียน

83

1. ระบบเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน	84
2. จุดแข็ง จุดอ่อน และประเด็นทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจของประเทศสมาชิกอาเซียน	87
3. ผลงานแห่งความสำเร็จด้านเศรษฐกิจของอาเซียน	92
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	101

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 สังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

105

1. ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน	106
2. ผลงานแห่งความสำเร็จด้านสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน	117
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	125

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเทคโนโลยีสารสนเทศ
และอิเล็กทรอนิกส์อาเซียน

129

1. ความร่วมมือด้านการศึกษาของอาเซียน	130
2. ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของอาเซียน	136
3. ความร่วมมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน	141
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	147

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอาเซียน

152

1. รูปแบบความสัมพันธ์ของอาเซียนกับภายนอก	153
2. ความสัมพันธ์ของอาเซียนกับภายนอก	154
แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้	176

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

181

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน 182
 2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 187
 3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน 194
- แบบทดสอบเพื่อประเมินผลหลังการเรียนรู้ 202

บรรณานุกรม

207

ดัชนี

210

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียน

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียน

ก่อนกำเนิดสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนนั้น ได้มีพัฒนาการการรวมกลุ่มในดินแดนที่สำคัญ ได้แก่ องค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาสา (ASA) และกลุ่มประเทศมาฟิลินโด (MAPHILINDO) โดยกลุ่มหรือองค์การเหล่านี้ต้องล่มสลายไป ต่อมาเมื่ออาเซียนได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2510 โดยมีที่มาจากปณิญากรุงเทพฯ หรือปณิญาอาเซียน ซึ่งได้ระบุจุดหมายและความมุ่งประสงค์ของอาเซียนไว้อย่างชัดเจน จนกระทั่งอาเซียนได้มีกฎบัตรอาเซียนซึ่งได้ระบุหลักการพื้นฐานของอาเซียนอันเป็นแนวปฏิบัติของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ และได้พัฒนาจนกลายเป็นการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

1. พัฒนาการของการรวมกลุ่มของอาเซียน

การศึกษาถึงพัฒนาการของการรวมกลุ่มของอาเซียน สามารถพิจารณาแบ่งได้ 2 ช่วง คือ พัฒนาการก่อนกำเนิดอาเซียนและพัฒนาการของอาเซียนยุคต่างๆ

1.1 พัฒนาการก่อนกำเนิดอาเซียน

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดการแบ่งค่ายอำนาจทางการเมืองโลกออกเป็น 2 ค่าย คือ ค่ายเสรีนิยมประชาธิปไตยภายใต้การนำของประเทศสหรัฐอเมริกา และค่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของสหภาพโซเวียต การเผชิญหน้ากันในลักษณะที่เรียกว่า **สงครามเย็น** ช่วงเวลานี้มีประเทศเกิดใหม่จำนวนมาก และมีความตื่นตัวในการหาวิธีการที่จะเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการเมืองและเศรษฐกิจกับประเทศมหาอำนาจภายนอก นำไปสู่ความพยายามในการรวมกลุ่มประเทศในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาคมากมาย ซึ่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เองก็มีความตื่นตัวในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ก่อนกำเนิดอาเซียนมีการรวมกลุ่มเป็นองค์การหรือกลุ่มประเทศที่สำคัญ ดังนี้

1.1.1 องค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีโต้ (SEATO) ผลจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความสำคัญในทางยุทธศาสตร์ของการสกัดกั้นการขยายตัวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ของประเทศสหรัฐอเมริกา นำมาซึ่งการก่อตั้งองค์กรพันธมิตรทางทหารขึ้น เรียกว่า **องค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีโต้ (SEATO : Southeast Asia Treaty Organization)** ขึ้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2497 ประเทศที่ร่วมลงนามในสนธิสัญญานี้

มี 8 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ และไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสกัดกั้นการแพร่ขยายของคอมมิวนิสต์ในเอเชีย พร้อมๆ กับการพัฒนาความมั่นคงและความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา สนธิสัญญาข้อที่สำคัญที่สุดของความร่วมมือนี้คือ ประเทศสมาชิกตกลงเห็นพ้องกันว่าหากดินแดนของประเทศใดถูกรุกรานหรือถูกโจมตีด้วยอาวุธ ประเทศสมาชิกที่เหลือจะถือว่าเป็นภัยอันตรายร่วมกันและจะเผชิญหน้าร่วมกัน ซึ่งสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498

องค์การซีโต้สลายตัวลงไปในปี พ.ศ. 2520 เนื่องจากสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนและสหรัฐอเมริกาได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กิจกรรมของซีโต้ซึ่งแต่เดิมเน้นหนักในเรื่องทางการทหารได้ลดระดับลงเหลือเพียงโครงการฝึกอบรมการต่อต้านการก่อการร้ายเท่านั้น และรัฐบาลของประเทศในภูมิภาคที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนก็ต่างพ่ายแพ้ในสงคราม ทั้งในเวียดนาม กัมพูชา และลาว จนในที่สุดซีโต้ก็ต้องสลายตัวลงอย่างเป็นทางการ

1.1.2 สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาสา (Association of Southeast Asia : ASA) จากความล้มเหลวขององค์การซีโต้ ทำให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดความคิดในการจัดตั้งองค์การส่วนภูมิภาคที่ปราศจากการแทรกแซงของประเทศมหาอำนาจภายนอก เพื่อที่จะสร้างเสรีภาพและความมั่นคงภายในภูมิภาคให้เกิดขึ้น

ประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย ได้ร่วมกันก่อตั้ง “สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ขึ้นในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2504 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมมือกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนข่าวสารด้านต่างๆ ที่มีประโยชน์ระหว่างกัน และยังสร้างกลไกความร่วมมือในการหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาการเกษตร การปรับปรุง ระบบการขนส่ง และความร่วมมือด้านการค้า

ภายหลังการดำเนินงานไปได้ 2 ปี สมาคมอาสาก็เกิดกรณีความขัดแย้งของประเทศสมาชิกในกรณีซาบาร์ ระหว่างฟิลิปปินส์และมาเลเซีย แต่ภายหลังสามารถระงับความรุนแรงได้ สมาคมอาสาก็กลับมาดำเนินงานอีกครั้งในปี พ.ศ. 2509 มีการคิดต่อยอดพัฒนาไปสู่องค์การใหม่เป็นการรวมสมาคมอาสากับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเข้าด้วยกัน จึงทำให้สมาคมอาสาล้มเลิกไปโดยปริยาย และนำไปสู่การจัดตั้งองค์การระดับภูมิภาคใหม่ ที่รู้จักกันในชื่อ **สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน** นั่นเอง

1.1.3 กลุ่มประเทศมาฟิลินโด (MAPHILINDO) เป็นการรวมตัวที่มีจุดประสงค์เพื่อขจัดความขัดแย้งระหว่างประเทศที่ประกอบด้วยประชาชนเชื้อสายมาเลย์เป็นหลัก ได้แก่ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย โดยผู้นำของทั้ง 3 ประเทศได้มีการลงนามร่วมกันในปฏิญญามะนิลา (Manila Declaration) เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2506 ในการประชุมสุดยอดผู้นำของทั้ง 3 ประเทศ ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ โดยสาระสำคัญของปฏิญญานั้นสามารถสรุปใจความสำคัญได้ ดังนี้

1) การรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ฉันพี่น้องของประเทศสมาชิก

2) การส่งเสริมความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของภูมิภาค

3) การต่อต้านลัทธิอาณานิคมและจักรวรรดินิยมในทุกรูปแบบ

เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกกลุ่มนี้ที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะปัญหาระหว่างอินโดนีเซียและมาเลเซียในเรื่องทัศนคติของผู้นำ ทำให้ในที่สุดแล้วกลุ่มประเทศมาฟิลินโดก็ประสบความล้มเหลวในการรวมตัว

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าการรวมตัวที่เกิดขึ้นก่อนหน้าการรวมตัวเป็นอาเซียนนี้มีจุดอ่อนที่สังเกตได้ คือ กรณีขององค์การซีโต้ เป็นการรวมตัวกับประเทศนอกภูมิภาคและมีประเทศสมาชิกอาเซียนแค่ 2 ประเทศเท่านั้นที่เข้าร่วม กรณีของกลุ่มประเทศมาฟิลินโดมีปัญหาในการขยายสมาชิกที่ไม่สามารถทำได้เนื่องด้วยข้อจำกัดในเรื่องเชื้อชาติ แต่ทั้งหมดนี้เปรียบเสมือนสิ่งกีดขวางนำไปสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในเวลาต่อมา

การรวมตัวของอาเซียนมีพัฒนาการที่สำคัญโดยเริ่มจากสมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาสาซึ่งเป็นองค์กรแรกของภูมิภาคนี้ที่มีการรวมตัวกันโดยปราศจากการแทรกแซงของชาติมหาอำนาจในปี พ.ศ. 2504 โดยมีประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย รวมตัวกันเพื่อที่จะสร้างเสรีภาพและความมั่นคงภายในภูมิภาคให้เกิดขึ้น แต่ต่อมาอีก 2 ปี ได้เกิดความขัดแย้งของประเทศสมาชิกในกรณีซาบาห์ ระหว่างฟิลิปปินส์และมาเลเซีย ทำให้สมาคมอาสาต้องถูกยกเลิกไป จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2510 บรรดาประเทศในภูมิภาคนี้ได้รวมตัวกันอีกครั้ง ซึ่งกลายเป็นองค์กรที่เข้มแข็งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อันมีชื่อว่า **สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN)**

1.2 พัฒนาการของอาเซียนยุคต่าง ๆ

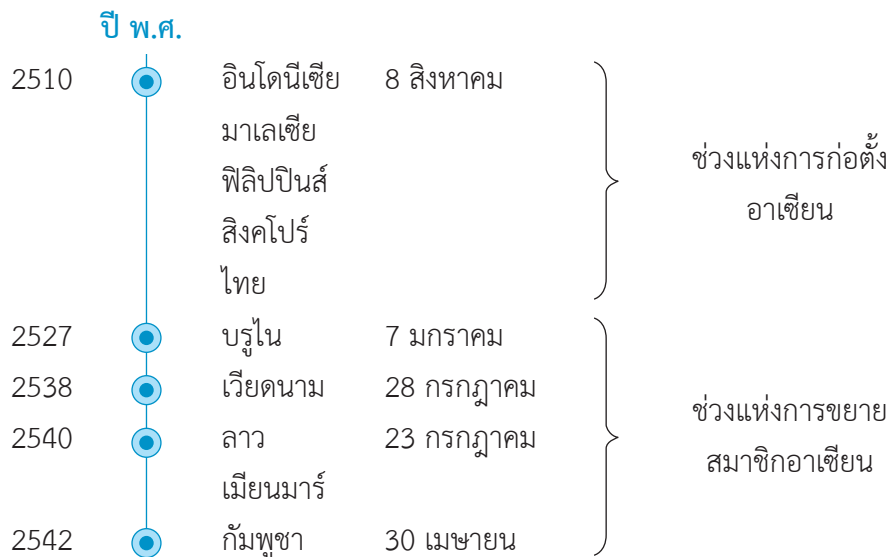
พัฒนาการของอาเซียนสามารถแบ่งออกอย่างกว้างๆ ได้ 2 ยุค คือ ยุคก่อนกฎบัตรอาเซียนและยุคหลังกฎบัตรอาเซียน ซึ่งแต่ละยุคมีรายละเอียดที่น่าสนใจ ดังนี้

1.2.1 ยุคก่อนกฎบัตรอาเซียน (พ.ศ. 2510-2550) สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) ก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) ซึ่งลงนามที่กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 จึงอาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “*ปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration)*” โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ วิชาการ การเกษตร อุตสาหกรรม คมนาคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีสมาชิกก่อตั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย พอมาถึงปี พ.ศ. 2527 อาเซียนได้ขยายการเปิด

รับสมัครสมาชิกทำให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างทยอยเข้าร่วมกันเป็นสมาชิก ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม (พ.ศ. 2527) เวียดนาม (พ.ศ. 2538) ลาวและเมียนมาร์ (พ.ศ. 2540) และกัมพูชา (พ.ศ. 2542) เป็นผลให้ปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ

ภาพที่ 1.1 การลงนามในปฏิญญาอาเซียน

เส้นเวลา (Timeline) แสดงช่วงเวลาแห่งการก่อตั้งอาเซียนและการขยายสมาชิกอาเซียน

ความร่วมมือของอาเซียนมีได้อยู่แค่เพียง 10 ประเทศ ที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่อาเซียนยังได้พัฒนาความร่วมมือแบบคู่เจรจากับประเทศหรือกลุ่มประเทศต่างๆ ได้แก่ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น แคนาดา สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป เกาหลีใต้ จีน รัสเซีย อินเดีย และยังมีการประชุมสุดยอดกับผู้นำจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ภายใต้กรอบความร่วมมือที่เรียกว่า **อาเซียน +3 (ASEAN Plus Three : APT)** รวมทั้งการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit : EAS) เป็นประจำทุกปี ซึ่งการประชุม EAS นี้เป็นที่มาของกรอบความร่วมมือที่เรียกว่า **อาเซียน+6 (ASEAN Plus Six : APS)** โดยเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับอีก 6 ประเทศนอกอาเซียน ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ นอกจากนี้ อาเซียนยังมีความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศและกลุ่มประเทศในภูมิภาคต่างๆ เช่น สหประชาชาติ คณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับ (The Cooperation Council for the Arab States of the Gulf : CCASG) ตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่าง (MERCOSUR) เป็นต้น

ด้านผลงานและความร่วมมืออันแสดงถึงพัฒนาการที่สำคัญของอาเซียนในการส่งเสริมความร่วมมือกันทางด้านต่างๆ ในยุคก่อนกฎบัตรอาเซียน มีดังนี้

1) ด้านการเมืองและความมั่นคง อาเซียนได้จัดทำเอกสารร่วมกันที่เรียกว่า **ปฏิญญา** โดยกำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality : ZOPFAN) ในปี พ.ศ. 2514 มีข้อตกลงร่วมกันตามสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia : TAC) ในปี พ.ศ. 2519 มีการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum : ARF) เป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2537 และมีข้อตกลงร่วมกันตามสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty on the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone : SEANWFZ) ในปี พ.ศ. 2538 นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาที่กระทบเสถียรภาพในภูมิภาค เช่น การผลักดันให้มีการพัฒนาการเมืองในเมียนมาร์ สงครามในกัมพูชา ความร่วมมือด้านการต่อต้านการก่อการร้าย เป็นต้น

2) ด้านเศรษฐกิจ อาเซียนได้ลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ซึ่งไทยได้ยื่นข้อเสนอการจัดตั้งเขตการค้านี้ในปี พ.ศ. 2535 ต่อมาร่วมกันพัฒนาอุตสาหกรรมในอาเซียนภายใต้โครงการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (ASEAN Industrial Cooperation Scheme : AICO) ในปี พ.ศ. 2539 จากนั้นได้กำหนดให้จัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area : AIA) ในปี พ.ศ. 2541 และมีการส่งเสริมการลดช่องว่างด้านการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกภายใต้ความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative on ASEAN Integration : IAI) ในปี พ.ศ. 2543

3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ความร่วมมือด้านนี้ถือว่าเป็นความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional Cooperation) ซึ่งครอบคลุมหลายสาขา ที่สำคัญ ได้แก่ การจัดประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านยาเสพติด โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 การร่วมมือกันทางด้านการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระหว่างประเทศสมาชิก ที่เรียกว่า **เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network : AUN)** ซึ่งก่อตั้งในปี พ.ศ. 2538 การจัดทำความตกลงอาเซียนว่าด้วยมลพิษพหุภาคีวันข้ามแดนในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ. 2546 การหารือเกี่ยวกับความร่วมมือกันเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคซาร์สในปี พ.ศ. 2546 การลงนามในแถลงการณ์อาเซียนว่าด้วยการจัดการใช้ความรุนแรงต่อสตรีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN Declaration on the Elimination of Violence Against Women in the ASEAN Region) ในปี พ.ศ. 2547 และอาเซียนมีแผนงานระดับภูมิภาค ที่เรียกว่า **โครงการจัดการภัยพิบัติในภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Regional Programme on Disaster Management)** ซึ่งมีผลบังคับใช้ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2553

ส่วนเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นยุคนี้แต่เป็นจุดเปลี่ยนในยุคต่อมา (ยุคหลังกฎบัตรอาเซียน) คือ การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งสำคัญ 2 ครั้ง ได้แก่

- การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 (พ.ศ. 2546) ที่เมืองบาหลี่ ประเทศอินโดนีเซีย ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน ฉบับที่ 2 (Declaration of ASEAN Concord II or Bali Concord II) เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2563

- การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 (พ.ศ. 2550) ที่เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาเซบูว่าด้วยการเร่งจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 (Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of an ASEAN Community by 2015) โดยเร่งรัดการเป็นประชาคมอาเซียนเร็วขึ้นอีก 5 ปี คือ จากเดิมปี พ.ศ. 2563 เป็นปี พ.ศ. 2558

1.2.2 ยุคหลังกฎบัตรอาเซียน (พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน) ภายหลังการบังคับใช้กฎบัตรอาเซียน ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ทำให้อาเซียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล จากเดิมที่ความร่วมมือของอาเซียนอยู่ในรูปแบบความตกลงกันอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งมักใช้ความร่วมมือเชิงบุคคลในการขับเคลื่อนความร่วมมือด้านต่างๆ กลายเป็นรูปแบบความร่วมมือของความตกลงที่เป็นทางการและชัดเจนมากขึ้น โดยมีแบบแผน ค่านิยม หลักการ และแนวปฏิบัติไปในทางเดียวกันภายใต้กฎบัตรอาเซียน

กฎบัตรอาเซียนเปรียบเสมือนธรรมนูญอาเซียนอันเป็นกฎหมายสูงสุดที่วางกรอบการดำเนินการตามกฎหมายและโครงสร้างของอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมาย และเป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนที่มีกฎเกณฑ์กติกาที่ชัดเจน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered ASEAN)

ในระยะเริ่มแรกนั้น กฎบัตรอาเซียนอาจไม่สามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานของอาเซียนได้มากนัก แต่ก็ทำให้อาเซียนมีวิถีทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพราะได้ระบุหลักการในการดำเนินงานไว้ในกฎบัตรอาเซียน หลักการที่เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานของอาเซียนนี้ เรียกว่า **วิถีอาเซียน** ซึ่งวิถีอาเซียนที่สำคัญ มี 5 ประการ ดังนี้

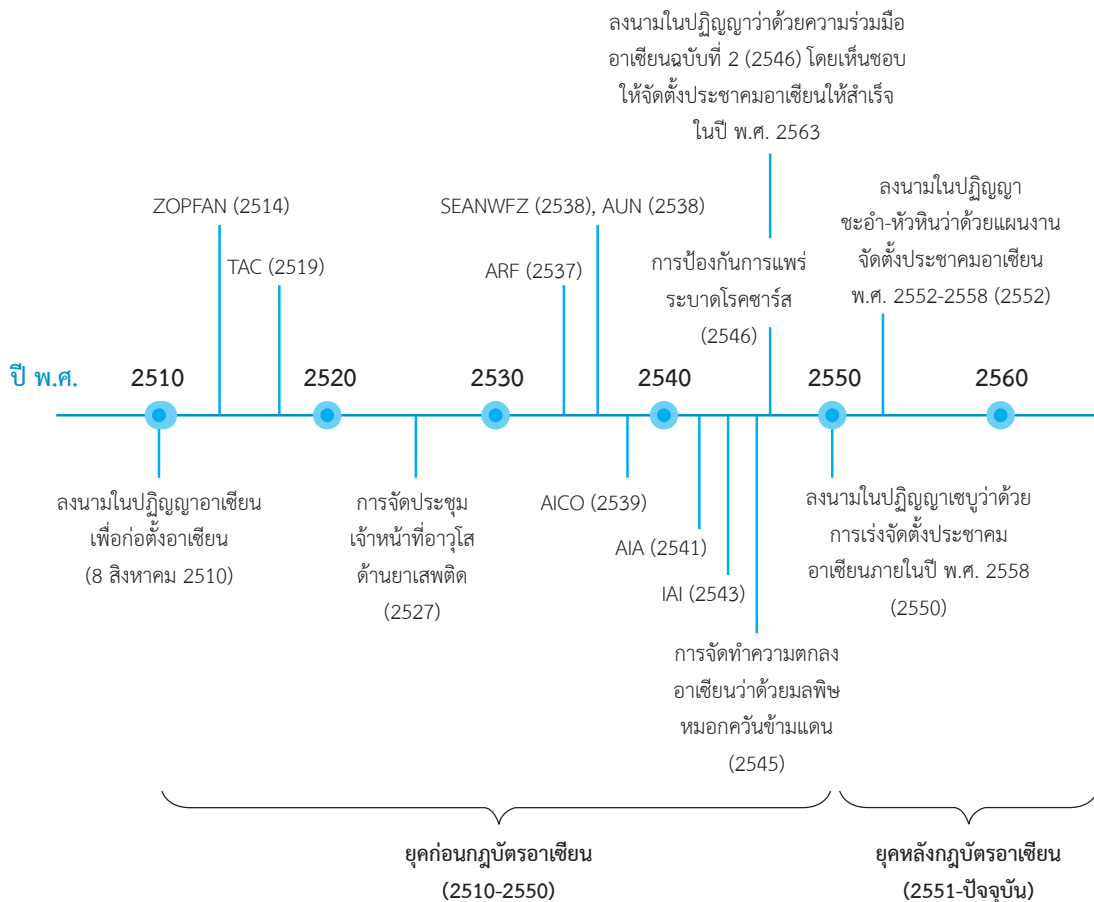
- 1) การเคารพเอกราช (Independence) อธิปไตย (Sovereignty) และความเสมอภาค (Equality)
- 2) การยึดมั่นในหลักการบูรณภาพแห่งดินแดน (Territorial Integrity) และอัตลักษณ์แห่งชาติ (National Identity)
- 3) การปรึกษาหารือ (Consultation) และการยึดหลักฉันทามติ (Consensus)
- 4) การอาศัยการระงับข้อพิพาทโดยสันติ (Peaceful Settlement of Disputes)
- 5) การไม่แทรกแซง (Non-interference) กิจการภายในของรัฐสมาชิกอาเซียน

เหตุการณ์ครั้งสำคัญในยุคหลังกฎบัตรอาเซียน คือ การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 (พ.ศ. 2552) ที่ชะอำ-หัวหิน ประเทศไทย ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาชะอำ-หัวหิน ว่าด้วยแผนงานจัดตั้งประชาคมอาเซียน พ.ศ. 2552-2558 (Cha-am Hua Hin Declaration on the Roadmap for

an ASEAN Community) ซึ่งประกอบด้วยแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน แผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน รวมทั้งแผนงานยุทธศาสตร์เรื่องความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียนระยะที่ 2 (พ.ศ. 2552-2558)

ด้านความร่วมมือกับภายนอก อาเซียนได้ขยายกรอบความร่วมมือให้กว้างขึ้นภายใต้กรอบความร่วมมือที่เรียกว่า **อาเซียน+8 (ASEAN Plus Eight : APE)** โดยเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับอีก 8 ประเทศนอกอาเซียน ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา และรัสเซีย ความสัมพันธ์หรือกรอบความร่วมมือรูปแบบนี้จะมีสมาชิกที่มีผู้เข้าร่วมประชุมและทำงานร่วมกันถึง 18 ประเทศ ซึ่งใช้อ้างอิงถึงข้อริเริ่มในการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit : EAS) ที่มีผู้นำประเทศเข้าร่วมประชุมจำนวน 18 ประเทศ โดยมีการประชุมครั้งแรกในปี พ.ศ. 2554

ยุคหลังกฎบัตรอาเซียนนี้ถือว่าเป็นช่วงของการเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศต่างเร่งเตรียมความพร้อมทั้งด้านนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดตั้งประชาคมอาเซียน รวมถึงเร่งเตรียมความพร้อมของพลเมืองในประเทศตน ให้มีความรู้ ความสามารถ และมีศักยภาพในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับประชากรของประเทศเพื่อนบ้านที่กำลังจะเป็นพลเมืองเดียวกันภายใต้ประชาคมเดียวกันในปี พ.ศ. 2558

เกร็ดความรู้

บ้านเกิดของอาเซียน

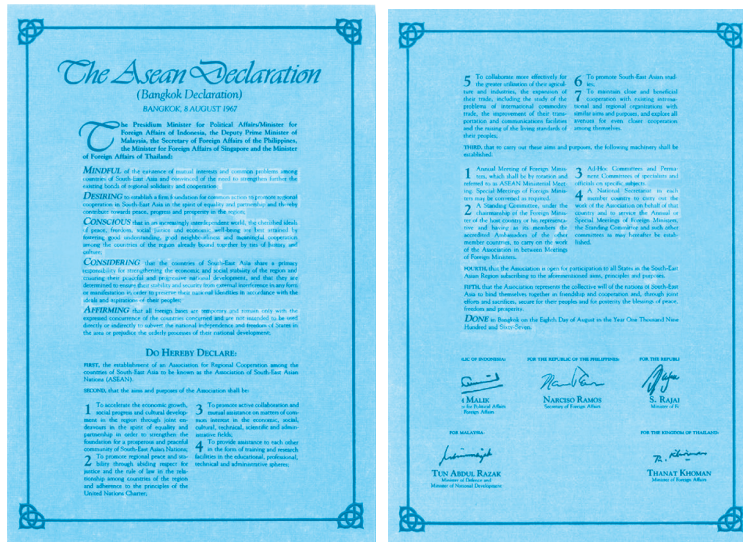
ในปี พ.ศ. 2510 ดร. ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทย ในขณะนั้นได้เชิญรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาหารือร่วมกันที่ “บ้านแหลมแท่น” ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกสุดของหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี การหารือครั้งนั้นผู้นำ ทั้ง 5 ประเทศได้ร่างปฏิญญาขึ้นเพื่อจัดตั้งองค์การที่มีชื่อว่า **ซีอาร์ค (SEAARC)**¹ ซึ่งย่อมาจาก พยัญชนะตัวแรกของคำในชื่อเต็ม (Acronym) คือ Southeast Asia Association for Regional Cooperation แต่เมื่อเดินทางกลับมายังกรุงเทพฯ ซึ่งนำมาสู่การลงนามในปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) เพื่อก่อตั้ง **สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of Southeast Asian Nation : ASEAN)** ที่วังสราญรมย์ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 นับได้ว่าประเทศไทยเป็นทั้งประเทศผู้ร่วมก่อตั้งและเป็น “บ้านเกิด” ของอาเซียน ซึ่งประเทศสมาชิกที่ร่วมก่อตั้งมีทั้งหมดรวม 5 ประเทศ และมีผู้นำประเทศร่วมลงนาม 5 ท่าน ดังนี้

1. ประเทศอินโดนีเซีย นายอาดัม มาลิก (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ)
 2. ประเทศมาเลเซีย นายตุน อับดุล ราซัค บิน ฮุสเซน (รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีกลาโหม และรัฐมนตรีกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ)
 3. ประเทศฟิลิปปินส์ นายนาซิโซ รามอส (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ)
 4. ประเทศสิงคโปร์ นายเอส ราชารัตนัม (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ)
 5. ประเทศไทย พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ)
- ต่อมาได้มีประเทศอื่นๆ หายใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม เวียดนาม ลาว เมียนมาร์ และกัมพูชา ส่งผลให้สมาชิกอาเซียนในปัจจุบันมีทั้งหมด 10 ประเทศ

2. จุดหมายและความมุ่งประสงค์ของอาเซียน

ปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) หรือ ปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) เป็นเอกสารในการก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้รับการลงนาม ณ กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 โดยในขณะนั้นมีสมาชิกผู้ก่อตั้งจำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย เหตุการณ์ของวันดังกล่าวจึงเป็นที่มาของ “วันอาเซียน” ซึ่งในปฏิญญาอาเซียนได้ระบุจุดหมายและความมุ่งประสงค์ของอาเซียนไว้ ดังนี้

¹ ข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับชื่อเดิมของอาเซียน (ซีอาร์ค) คือ aeac (อาร์ค) แปลว่า โค้ง และเมื่อเรลากเส้นผ่านประเทศผู้ก่อตั้งอาเซียนโดยเริ่มต้นจากไทยลงไป มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และวกกลับขึ้นไปยังฟิลิปปินส์จะเห็นเป็นเส้นโค้ง

ภาพที่ 1.2 ปฏิญญาอาเซียน

- 2.1 เร่งรัดความเจริญทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคม และการพัฒนาทางวัฒนธรรม ในภูมิภาค โดยความเพียรพยายามร่วมกัน ด้วยเจตนารมณ์แห่งความเสมอภาคและร่วมมือร่วมใจ ทั้งนี้ เพื่อเสริมรากฐานสำหรับประชาคมที่มีความรุ่งเรืองและสันติสุขแห่งประชาชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 2.2 ส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค โดยเคารพอย่างแน่วแน่ในความยุติธรรมและหลักนิติธรรม ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคและยึดมั่นในหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ
- 2.3 ส่งเสริมให้มีความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
- 2.4 จัดให้มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปแบบของการอำนวยความสะดวกการฝึกอบรม และวิจัยทางการศึกษา วิชาชีพ วิชาการ และการบริการ
- 2.5 ร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อการใช้ประโยชน์มากขึ้นในการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การขยายการค้า รวมทั้งการศึกษาปัญหาในเรื่องการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ การปรับปรุงบริการความสะดวกเกี่ยวกับการขนส่งและคมนาคม และการยกระดับการครองชีพของประชาชนของตน
- 2.6 ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 2.7 ดำรงความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์กรระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค ที่มีความหมายและความมุ่งประสงค์คล้ายคลึงกัน และที่จะแสวงหาทางทั้งหลายเพื่อให้มีร่วมมืออย่างใกล้ชิดขึ้นระหว่างกัน